

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

גליון תתא ♦ פרקי אבות: ה'

פ' במדבר ♦ מברכים סיון ה'תשפב

דברי אלוקים חיים
מרוך רבינו הגה"ק זיע"א

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמור, שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם במספר שמות כל זכר לגלגולותם.

ויש לכאורה לדקדק בלשון הכתוב באומרו במדבר סיני ואמר גם כן "באוהל מועד" שהיה די שיאמר באוהל מועד וכי לא היינו יודעים שהיה זה במדבר סיני, וגם אמר הכתוב באחד לחודש השני בשנה השנית וגו', מה נפקא מינא בזה, מתי זה היה המנין הזה, ורש"י הק' לכאורה כתב לתרץ בכותבו שמתוך חיבתן לפניו מונה אותם בכל שעה וכו' ואם כן ניחא באמת מתי היה המנין הזה, משום שהיה שלשה מנינים בשנה אחת, ואם לא היה נכתב הזמן לא היינו יודעים שמתוך חיבה היתה המנין (ועיין בשפתי חכמים באריכות) ובזוה"ק כתוב שהפסוק מרמז על ב' מנינים כאחד, במדבר סיני, זה משום לידע מספרם של ישראל שיקבלו את התורה ואחד כדי לדעת מנין ישראל הראויים להשראת השכינה וע"ז כתב באוהל מועד.

ובבעל הטורים כתוב בדרך רמז דסמין ספר במדבר על סיום ספר ויקרא שכתוב בסוף (פרשת בחוקתי) "אלה המצוות אשר צוה ה' אל משה", וסמין ליה כתב במדבר סיני, לומר שאם אין אדם משים את עצמו במדבר אינו יכול לידע תורה ומצוות, וכן הוא במדרש שכתב שלכן נכתב במדבר סיני לומר שכל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר לכל אינו יכול לקנות את החכמה והתורה, כלומר שסיני נקרא התורה שנתנה סיני שהוא החכמה האמיתית ואמר שהוא זוכה לכך אם נעשה כמדבר הפקר לכל ולכן נאמר במדבר סיני ע"ש.

והנה נביא את דברי קודשו של הספר הק' נועם אלימלך שכתב לפרש את הפסוקים האלה גם כן בדרך שפירש המדרש ובעל הטורים הנזכרים וכתב שהתורה הק' בא ללמד לאדם שיתנהג עצמו להיות תמיד מוכנע ונבזה בעיניו כדרך שעשה השי"ת ב"ה, שמאס בהרים הגבוהים ובחר בהר סיני הנמוך מכולם, ועליו ניתנה התורה והו כוונת הכתוב שכתב "במדבר סיני", ורק משום שצריך אדם להזהר שלא יפול בעצבות מחמת גודל ההכנעה, זה הוא מניעה גדולה מעבודת הבורא יתברך, ולכן כתב התורה "באוהל מועד" שהוא לשון שמחה כי מועד הוא לשון יום טוב, ולכן עליו מוטל להיות תמיד בשמחה, כי אין השכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה, וכתב עוד הפסוק "באחד לחודש השני" כלומר שאם יאמר האדם, איך אוכל אני לשמוח הלא הרבתי לפשוע, ולזה אמרה התורה, שאף על פי כן יראה לעשות תשובה בשמחה, ויתחזק עצמו לאמר לעצמו, הרי אני כעת אחרי התשובה, כאילו נולדתי היום הזה מחדש, ומכיון שלא אשוב עוד לכיסלה, ולכן זה נקרא חידוש שהוא נתחדש כבריה חדשה, זה מה שכתב "באחד לחודש השני" כי האדם הזה הוא נתחדש שתי פעמים האחד ביום שהוא נולד והשני ביום שעשה תשובה ונתכפר לו עדת"ד.

המשך בעמ' ב'

דברות קודש
כ"ק מרוך רבינו שליט"א

וידבר ה' אל משה במדבר סיני וגו' (א, א)
מובא בספר פנים יפות רמז על הפסוק וידבר ה' אל משה במדבר סיני וגו' (א, א) במ"ש במדבר סיני, וכן בסוף הפרשה ויפקדם במדבר סיני, ענינו כי לא קבלו את התורה עד שהיה ביניהם אחדות שלום, כמו שפירוש רש"י בפ' יתרו (יט, ב) ויבואו מדבר סיני וגו' ויחן שם ישראל שהיו כולם כאחד. ורמז לדבר כי מספר מדבר סיני מספרו כמספר שלום.

והנה אמו"ר זי"ע מבאר בספרו "ויגד משה" את נבואת הושע (ב') בהפטרה של פרשתינו, שפתח בנביאות מפי השם "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר, והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני א-ל אחד, שהנביא הושע בא לרמז שהכל תלוי בדיבוק של איש לחבירו כמו חול הים דהיינו אחדות ואהבת כל ישראל שחז"ל אמרו אין ישראל נגאלים אלא שהם באגודה אחת וכמו שאמר יעקב אבינו האספו ואגידה לכם מה שיקרא אתכם באחרית הימים, שביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ, וביקש מבניו שיהיה אחדות ביניהם ואז יהיה הגאולה וכיון שזה תלוי באחדות מתגבר השטן ובפרט באחרית הימים לעשות פירוד לבבות ובפרט בין יראי השם ושומרי התורה ומצוות עכ"ל"ק.

על כן כהכנה לחג השבועות ולגאולת ישראל, אין לנו אלא להתחזק באחדות ואהבת ישראל, ולדון את כל האדם לכף זכות.

איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל, מנגד סיבב לאהל מועד יחנו (ב, ב)

מדוע חחר הכתוב בסוף הפסוק על תיבת 'יחנו' הנראית, לכאורה, מיותרת?

ומפרשים (הרי בשמים), כי בעבודת ה' הכלל הוא שכל שאדם מרגיש שהוא יותר רחוק, הוא קרוב יותר, ואילו כאשר אדם מרגיש קרוב לעבודה, והוא חש כי מצבו הרוחני טוב, הוא מוכיח על ריחוקו, כמאמר הכתוב (ירמיה לא, ב): "מרחוק ה' נראה לי". דברים דומים אמר הרה"ק אמרי אמת" מגור זי"ע להרה"ק "חפץ חיים" זי"ע, כאשר נפגשו בכנסיה הגדולה הראשונה. בפגישה זו שאל ה"חפץ חיים" את הרבי אודות הכתוב בפרשת ראה (דברים יג, ה): "אחרי ה' אלוקיכם תלכו". רש"י מפרש שכל 'אחרי' הוא מופלג ורחוק – הקשה ה"חפץ חיים" – אם כן, מהי כוונת הפסוק "אחרי ה'... תלכו", וכי בהליכה רחוקה עסקינן?

אכן כן – השיב לו האדמו"ר – משום שכל שיהודי מרגיש שהוא רחוק, כך הוא יותר קרוב... כיוצא בכך ביאר ה"בעל שם טוב" הק', את הפסוק בתהלים (קח, יט-כ): "פתחו לי שערי צדק אבוא בס... זה השער לה' צדיקים יבואו בו" – עומד לו יהודי ומבקש להיכנס בשערי השכינה, ואין הוא יודע איפה השער, ומשיבים לו: "זה השער לה'" – עובדה זו, שאתה מרגיש עוד בחוץ ורחוק מעבודת ה', היא גופא השער לה', אשר צדיקים יבואו בו. זהו שנאמר בפסוק שלפנינו – ועל זה נאמר – "איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל", וכל זמן שיחושו עצמם "מנגד", כלומר: רחוקים מן הקב"ה, זהו האות לכך ש"סיבב לאהל מועד יחנו", שהם קרובים עד מאוד לאביהם שבשמים.

ימי הספירה הכנה לחג השבועות

והנה אנו נמצאים בימי הספירה בסוף הימים לפני החג הקדוש של שבועות שבו נשלמים החמישים ימי הספירה וכמ"ש בתורה תספרו חמישים יום ובו אנו מקריבים מנחה חדשה לה' בזמן שבית המקדש היה קיים.

והנה מנהג ישראל הק' לכתוב במכתבים שכותבים בין פסח לשבועות בסוף המכתב או בתחילתו "למספר בני ישראל" לרמז שאנו נמצאים ביום פלוני ופלוני לספירה ויש שנוהגים ללמוד בימי הספירה את כל מסכת שבועות דף ביום מכיון שיש בו מ"ט דפים זה הכל בכדי לזכור את ימי הספירה, וכן הוא מנהג הצדיקים ואנשי מעשה לספור בכל יום בימי הספירה פעמים רבות, וכמפורסם הוא הענין הזה מתשובת הרה"ק בעל המראה יחזקאל זי"ע בשם הרה"ק רבי מנחם מנדיל מרימינוב זי"ע.

מנהג ישראל לשוב ולחזור על הספירה

והנה בהפטרה של פרשתנו פרשת במדבר הוא בנביא (הושע ב') שפתח בנביאות מפי השם "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר, והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני א-ל אחד, והנה כתבו בספרים הק' שזה הפסוק מרומז על ימי הספירה שכתוב "מספר בני ישראל", כלומר הספירה שבני ישראל סופרים שהוא מ"ט ימים שזה בגימטריא א-ל חי מדהיינו מ"ט, אלא שצריך להבין דלפי זה היה צריך להכתב "והיה מספר בני ישראל בני אל חי" ולמה כתב גם כן "כחול הים אשר לא ימד ולא יספר" הימים הם רק מ"ט יום שהם ימי הספירה ולמה כתוב אשר לא ימד ולא יספר בהפסוק הזה.

אבל בפשטות אפשר לומר שזה הרמז הוא על פי מנהג הצדיקים הק' ואנשי מעשה לספור בכל יום ויום מימי העומר, פעמים רבות הספירה של אותו היום חה הכוונה, אשר לא ימד ולא יספר כי הם סופרים פעמים רבות בכל יום הספירה שבאותו היום בלי מספר, והכוונה בזה הוא שצריך כל אדם להתאמץ לספור ולתקן ולהאיר את כל החמישים יום של ימי הספירה, וממילא אפשר לומר שזה מה שאמר הנביא הושע "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר" כי כמו בכל יום ויום הוא סופר הרבה פעמים עד אין מספר, והכל בכדי לתקן את כל הימים של ימי הספירה שהם חמישים יום יום ביומו שמרמז בו הספירה שעליו לתקן.

השלמת התיקון גם בסוף ימי הספירה

וידוע מה שהצדיקים פירשו מה שאמרה התורה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום דהיינו שאל יפול לב יהודי בראותו שלא יכול להאיר כל יום ויום בספירה שהוא סופר, על כן אמרה התורה עד חמישים יום תספרו שהוא מלשון "אור" שעד היום החמישים אפשר עוד להאיר את כל החמישים יום, שלא האירו בכל יום ויום שכן היה עליו לעשות. שממחרת השבת תספרו חמישים יום, דהיינו בכל יום ויומו שהיה עליו להאיר ולתקן אותן, מכל מקום אם לא עשה כך וכבר הוא בסוף הספירה אל יאמר נואש, אלא יתקן גם בסוף את כל החמישים יום שגם בסוף יכול האדם להאיר את כל החמישים יום. נשתדל שלפחות ביום האחרון להשלים את כל מה שהחסיר בחמישים הימים.

והנה ידוע מה שכתבו הספרים הק' שימי הספירה הם הכנה לקבלת התורה שבחג השבועות, ואם אדם זוכה לתקן את ימי הספירה הוא זוכה לאור התורה המאיר ביום השבועות ויכול לקבל את כל החכמה הגנוח בהתורה.

קבלת חכמת התורה

וכתבו הספרים הק' שגם אם האדם לא זכה לתקן בימי הספירה את כל מה שצריך היה לתקן, מכל מקום אם הוא אווז במידת הענוה יכול לזכות גם כן לקבל את חכמת התורה, דהיינו משום שהוא אינו בעל גאוה שחושב שכבר הוא עשה הכל והוא כבר בעל מדרגה, אלא יודע את האמת שלא עשה כלום ועושה את עצמו כמדבר שהוא הפקר לכל, אז יוכל גם הוא לקנות את חכמת התורה, ומכל מקום זה מובן שאינו דומה למי שכבר תיקן בימים של הספירה מה שעליו לתקן, שהוא יוכל לקנות יותר ויותר בחכמת התורה ביום השבועות, מכל מקום אין לו לאדם שלא עשה כך להתיימשך אלא יעשה כנ"ל ויזכה גם כן לקנות חלקים מהחכמה של התורה ולקבל האורות שהם מתגלים ביום הק' של חג השבועות.

הגאולה השלימה תלויה באחדות

והנה הזכרנו את הפסוק שבנבואת הושע, והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר וגו' והנבואה נמסרה על ימות המשיח, ויש לעיין למה כתב כחול הים ולא כתב ככוכבי השמים, וגם שכתב "אשר לא ימד ולא יספר" ולא כתב אשר לא יומד ולא יסופר, ונראה לומר בדרך אפשר דהנה יש חילוק בין "ספירת כוכבים" לבין ספירת "חול הים" כי כוכבים אף שנראה שאין להם מספר ואי אפשר לספור אותן, מכל מקום יש להם מספר ואם יבוא חכם גדול יוכל הוא לספורם ואף שהם מאוד קשה לכל אדם לספור אבל יתכן שיש איזה חכמה לאדם לספור שיוכל כן לספורם ואף שהוא מאוד קשה לכל אדם לספור (אבל יתכן שיש איזה חכמה לאדם חכם שיוכל כן לספורם), וגם מצינו בחז"ל שכתבו מספר הכוכבים שיש (במסכת ברכות אמר שמואל נהירי לי שבילי דרקייעי כשבילי דנהרדעא, לבד מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי ניהו וגמירי דלא עבר כסלא וגם מה אמר שמואל שם "שכימה הוא כמה כוכבי ע"ש) אבל חול הים, אי אפשר בשום אופן לספור משום שאחד נדבק בחבירו דהיינו כל גרגיר של חול הוא נדבק לגריגר השני ואין שום אפשרות לספור אותן ולכן כתב אשר לא ימד ולא יספר ולכן אמר הנביא שלעתיד לבוא יהיו בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר כלומר שאין שום אפשרות לספור.

זה בא הנביא לרמז שהכל תלוי בדיבוק של איש לחבירו כמו חול הים דהיינו אחדות ואהבת כל ישראל שחז"ל אמרו אין ישראל נגאלים אלא שהם באגודה אחת וכמו שאמר יעקב אבינו האספו ואגידה לכם מה שיקרא אתכם באחרית הימים, שביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ, וביקש מבניו **שיהיה אחדות ביניהם ואז יהיה הגאולה וכיון שזה תלוי באחדות מתגבר השטן ובפרט באחרית הימים לעשות פירוד לבבות ובפרט בין יראי השם ושומרי התורה ומצוות.**

זה היה אחד מהיסודות של דרך הבעש"ט ותלמידיו הק' להיות באחדות ובחבורה אחת, ולכן עלינו כולנו להתחזק בזה ובפרט בימי הספירה שזה היה הפגם של תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה אף שלא שנאו ח"ו אחד לחבירו ורק שלא נהגו כבוד זה בזה בא עליהם העונש החמור, ולכן בימי הספירה האחרונים לפני חג השבועות עלינו להתחזק בזה.

ויתן ה' שמחה בחג השבועות לקבל את התורה הק', על מנת לשמור ולקיים, ובזכות התורה הק' זכה להגאל וכמ"ש בזה"ק שבשבועות יפקי מן גלותא ברחמים ובחסדים מגולים במהרה בימינו אמן.

כניני חיים

נעימות חיים

וידבר ה' אל משה במדבר סיני (א, א)

מדוע ניתנה התורה "במדבר"? באחת השנים, לקראת 'סוף הזמן' בישיבת לומז'א, ניגשו עשרים ושישה תלמידים להיפרד ממורם ורבים מן הגאון רבי יחיאל מיכל גורדון זצוק"ל. כל אחד מהם היה אמור לפנות לדרכו, למקומו ולחיינו.

ביקש ראש ישיבת לומז'א לצייד אותם בצידה לדרך, משהו שיתאים לכל אחד ואחד מהם. חיפש ומצא! בני - פנה לתלמידיו האהובים - רבים מכם יזכו בוודאי לקבל משרות רבות, ואחרים לא יזכו.

הבה ואספר לכם סיפור שישמש לכם כעין מורה דרך לחיים. הצאר הרוסי, ניקולאי הראשון, יצא פעם לערוך סיור במדינות מלכותו. כשהגיע אל המדינה הראשונה ונתקבל בברכה על ידי המושל המקומי, פנה אליו הצער ושאל: "איך אתה מנהל את עניני המדינה?" - "לפי החוק ככתבו וכלשונו!" - השיב המושל. נתן בו הצאר מבט מאיים וקבע: "אתה מפוטר!"

אלפי האזרחים הוכו בתדהמה. נבצר מהם להבין: במה חטא המושל?! אך איש לא העז לערער על דברי הצאר - במיוחד לא על ניקולאי הראשון ימ"ש שנודע כעריץ קשה לב וכונה "צאר הברזל". בערב, בעת המשתה החגיגי, לאחר שהצאר לגם כמה כוסות 'וודקה' ורוחו היתה טובה עליו, אזר עוז אחד מאנשי הפמליה המלכותית, ושאל אותו לפרש החידה הממרה, ומדוע הדיח את המושל מכהונתו רק משום שהוא מדקדק בספר החוקים. השיב הצאר ואמר: כדי לנהל מדינה על פי החוק, ככתבו וכלשונו, אין צריך במושל, בשביל זה יספיק סמל משטרה..."

עד כאן ה'צידה לדרך' בו צוידו בוגרי לומז'א (כעדות אחד מבוגרי הישיבה בספרו 'ברכתו של הרבי'). המסר שעולה מן סיפור ה'צידה לדרך' הוא חד וברור: כדי להתנהל כיהודי מוכרחת 'התורה' להיחפף לתורת חיים! שכן השולחן ערוך החמישי, מעולם לא הודפס, וכדי לדעת כיצד להתנהל על כל צעד ושעל אי אפשר להתנהג כסמל משטרה, בעל ראש קטן, שפותר את עצמו בכך שנוהג "על פי הספר", אלא יש להפעיל גם את "התוונא דליבא"!

שמא יש כאן ביאור חדש אודות הסמיכות של פרשת במדבר לחג השבועות. כאשר אדם יושב בעיר, תחת גפנו ותאנתו, וחי כיהודי, הוא עדיין לא עמד במבחן התורה האמיתי. דווקא במדבר, אי שם בין הגאיות, בעיתות שלא הכל זורם כהרגלו, דווקא שם עומדת למבחן מהותו של יהודי. אם הוא יהודי תורתי במלוא מובן המילה, אזי גם במדבר הוא ימשיך לחיות כיהודי. אך אם התורה שלו אינה מופנמת בעומק הנפש, אזי ימצא את עצמו במדבר ערום ועריה.

(פרי עמלנו)

איש על מחנהו ואיש על דגלו" (א, נב)

רב אחד היה דר בשכנותו של חזן, בפרוס הימים הנוראים, החל החזן להתאמן לקראת תפילת ראש השנה, והיה מנגן נעימות חדשות בקול גדול, ביום ובלילה. ביקש הרב מהחזן להנמיך את קולו, שכן הדבר מבטל אותו מתלמודו. כעס החזן והשיב כשהוא מצטט מלשון הפסוק "איש על מחנהו ואיש על דגלו" - הרב לרבנותו והחזן לחזנותו, יעסוק כבודו בשלו ואני אעסוק בשלי. מתוך שנמשך הדבר כך, למד הרב שלא מדעת את המנגינות החדשות, והיו שגורות בפיו. בראש השנה נהוג היה באותה עיר שהרב מתפלה שחרית לפני התיבה, והחזן תפילת מוסף. עבר הרב לפני התיבה בשחרית, והמנגינות החדשות מושרות בפיו, וכשעבר החזן לפני התיבה, לא נותר לו אלא לחזור על המנגינות ששר הרב בשחרית. אחרי התפילה, התרעם החזן על הרב שלקח לו את כל המנגינות החדשות שלו. אמר לו הרב: הלא אתה אמרת "כל אחד בשלו, אתה במוספך ואני בשחריתי".

(במשנת הפרשה - בדרך צחות)

קול קראלי - 074-7962278

בשלשה דברים ניתנה התורה: באש, במים ובמדבר, מה אלו חנים לכל באי העולם אף דברי תורה חנים הם (רבה א, ו). מעירים על כך חכמי ישראל: שלשה דברים אלו - האש, המים והמדבר, מורים לאדם את הדרך שעליו לילך בה, כדי לעלות במעלות התורה והיראה. האש, זו שלהבת י-ה, הלהט וההתלהבות שבלב ישראל לאביהם שבשמים. המים, זו שפלות הרוח, יישוב הדעת וצלילות המחשבה. המדבר, הוא סמל הצניעות וההסתפקות במועט, כמאמר חכמינו (אבות ו, ד): "כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן... ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך".

(פרפראות לתורה)

איש ראש לבית אבותיו הוא (א, ד)

איש נקרא אדם חשוב עדה"כ "וחזקת והיית לאיש" (מלכים א ב) אבותיו מלשון רצון עדה"כ ולא אבה (שמות י, כ) "הוא" הם האותיות החסרות לשם ולכסא. והו **איש** אדם חשוב נקרא, **ראש לבית אבותיו** רק מי שמחשבות ראשו ורצו"ן ליבו נתונים **הוא** להשלמת השם והכסא.

(ליקוטי ישועות משה)

בני נפתלי (א, מב)

בכל השבטים שנמנו כתוב "לבני", ולבני נפתלי שנמנו אחרונים כתוב "בני". ויש להסביר הענין, כי האות ל' יש לה צוואר גבוה, זה מרמז על גאוה, ובכל השבטים שנמנו, היה מקום למחשבה של גאוה, אני נמנית לפניך, ואולי כי אני יותר חשוב ממך, אבל נפתלי שנמנה אחרון, לא היה בו שום מקום לגאוה, לכן לא מחזר אצלו האות ל', אלא כתוב 'בני נפתלי' ולא 'לבני'.

(אגרא דכלה)

כאשר יחנו כן יסעו (ב, יז)

ישנם אנשים שכאשר הם בביתם, מדקדקים הם במצוות ובהכשרים קלה כבחמורה, ותפלה בציבור וכדו', אבל כשנוסעים למנוחה במקומות נופש... מקילין על עצמם בהרבה דברים שבביתם מחמירים בשגרה לכן רמזה התורה 'כאשר יחנו' כמו שמתנהגים בבית בשעת חנייתם, 'כן יסעו' כן צריך להתנהג בשעת נסיעה.

(ייטב לב)

"אלה הפקדים אשר פקד משה ואהרן... ויהיו כל פקודי בני ישראל... כל יצא צבא בישראל... ויהיו כל הפקדים שש מאות אלף" (א, מד-מה-מו)

שלוש פעמים חזר הכתוב ושנה אותן הלשונות, לפי שכאן מרומזים שלושת הטעמים של הציווי לפקוד את ישראל: א. כדי שיעברו לפני משה ואהרן ויזכרו בשמותיהם (רמב"ן) - לפיכך אמר הכתוב הראשון: "אלה הפקודים אשר פקד משה ואהרן". ב. כדי לקבוע מי ראוי לצאת למלחמה ולצבא - לפיכך אמר הכתוב השני: "ויהיו כל פקודי בני ישראל...מבן עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא בישראל". ג. כדי להודיע כמה גדולים חסדי הבורא, כי משבעים נפש שירדו מצרימה יצא מחנה עצום של למעלה מששים ריבוא אחרי תקופה של עשרים שנה בלבד - לפיכך אמר הכתוב השלישי: "ויהיו כל הפקודים שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמישים".

(כתב סופר)

"וימת נדב ואביהוא... ובנים לא היו להם" (ג, ד)

אמרו חז"ל שהסיבה של המיתה היה כי לא היה להם בנים, וקשה הרי הסיבה היתה ככתוב, בהקריבים אש זרה, ומדוע אמרו כי לא היה להם בנים? ויש ליישב, עפ"י הפסוק 'פקוד עוון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים', וא"כ אילו היה להם בנים היה ה' דוחה את ענשם לדורות אחריהם, וכיון שלא היה להם בנים, לכן נענשו הם בעצמם, על הקריבים אש זרה, ולא נדחה ענשם לדורותיהם.

(מגדל דוד)

לע"נ
הרה"ח מאיר ז"ל
בן הרה"ח יצחק יונה ז"ל
ויסלובסקי
נלב"ע כא אייר תשפ"א
ת. נ. צ. ב. ה.

לזכר עולם יהיה צדיק
התנא האלוקי
חנינא בן דוסה
זי"ע
נלב"ע ביום כו אייר יסוד שביסוד

לזכר עולם יהיה צדיק
הרה"ק התורת חיים זי"ע
רבינו חיים בהרה"ק מנחם מנדל
מקאסוב
נלב"ע כה אייר מ בעומר
ת. נ. צ. ב. ה.

ביאורי חיים

פדיון הבן על ידי אשה

ויקח משה את כסף הפדיון... מאת בכור בני ישראל לקח את הכסף... ויתן משה את כסף הפדיון לאהרן ולבניו

דלא. וראיה מפרק הזרוע והלחיים (קלא, ב) עולא יהיב מתנתא לכהנת אלמא קא סבר עולא כהן ואפילו כהנת. איתביה רבא לעולא מנחת כהנת נאכלת. ואי אמרת כהן ואפילו כהנת הכתיב (ויקרא ו) כל מנחת כהן כליל. אמר ליה ומטוון אהרן ובניו כתיב. אלמא דפשיטא ליה כל היכא דכתב אהרן ובניו אמרינן כהן ולא כהנת. ובפרשה במדבר סיני כתב (במדבר ג) ויתן משה את כסף הפדיון לאהרן. ודלא כפי ר"י שפי' בפ"ק דקידושין (ח) גבי כי הא דרב כהנא לא היה כהן אלא בשביל אשתו שהיתה כהנת.

וכן איתא בספר החינוך (מצוה שצב) ד"החיוב ליתנו לכהן זכר ולא לכהנת". והכי פסק הטור (יורה-דעה שה): "שיפדנו מהכהן ולא מכהנת", אמנם השולחן ערוך לא כתב דין זה במפורש. אולם אם היה מתיר לפדות ע"י כהנת היה אומר זאת, כפי שכתב במפורש (יורה-דעה סא, ח) לגבי מתנות כהונה שניתן ליתנם גם לכהנת. וכן העלה בשו"ת מהר"א הלוי (א, כ).

צריך עיון מדוע הרמ"א כתב (יורה-דעה שו, א) לגבי בכור בהמה טהורה דנותנים לכהן ולא לכהנת. ולא כתב הכי לגבי פדיון הבן (וכן העיר האמרי ישר). וידידי איש העסקים הרב צבי רייזמן, כתב לי בזה "עיי' בדברי בספר נשים בהלכה (א, טז אות ב), שלא רק דברי הרמ"א מונחים בצ"ע, אלא שכל פסקי השו"ע בענין זה צריכים עיון, שבדין מתנות זרוע לחיים וקיבה (יו"ד סא, ח), כתב המחבר: 'נותנים אותם לכהנת אפילו היא נשואה לישראל, והרמ"א לא העיר על דבריו כלום, ומשמע שהסכים לדברי המחבר. וכן בנדון ראשית הגז כתב השו"ע (יו"ד שלג, יד) 'ראשית הגז חולין לכל דבר, לפיכך נותנים אותו לכהנת אע"פ שהיא נשואה לישראל', וגם כאן לא העיר הרמ"א, ומשמע שהסכים לדבריו. כמו כן, יש לדקדק, בהא גופא שהזכרת שכתב הרמ"א לענין בכור בהמה (יו"ד שו, א) ונותניו אותו לכהן ולא לכהנת, מדוע המחבר עצמו לא כתב מה דין כהנת בקבלת בכור בהמה למרות שבשאר מתנות סימא סא לגבי זרוע לחיים וקיבה בסימן שלג לגבי ראשית הגז, התייחס המחבר לדין כהנת. והפלא הגדול ביותר בענין זה הוא, שלגבי פדיון בכור אדם ביו"ד סי' שה, לא מחזר כלל לא במחבר ולא ברמ"א, מה דין כהנת בזה, וצ"ע."

בשו"ת הרדב"י (ד, קצו) דן בזה, ואלו דבריו: "ופדיון הבן אע"ג דלית ביה קדושה מכל מקום אין ניתן אלא לזכרים כמו בכור בהמה שיש בו קדושה ואין ניתן אלא לזכרים וראוי שכל הבכורות יהיה להם דין אחד שיהיו ניתנים לזכרים ולא לנקבות... וגם הפוסקים כתבו דפדיון הבן אין ניתן אלא לזכרים".

בתר עיוני בזה ראיתי דהכי גם העלו האחרונים דאין לכהנת לפדות, ובהם: הלבוש (יורה-דעה שה, א), הגהות רעק"א (שה, ח), ערוך השלחן (שה, ג), ילקוט יוסף (שובע שמחות ב עמוד רכט), פדיון הבן כהלכתו (ה, יג) ושו"ת הלכתא מאורייתא (עמוד תתמ). וע"ע בספר אוצר פדיון הבן דהזכיר עוד פוסקים דדנו בפדיון הבן אצל כהנת ובהם: שו"ת תולדות יעקב (יורה-דעה טט), הלכות קטנות (ב, רפח), שו"ת רעק"א (רג), שו"ת מהר"י אסאד (יורה-דעה רסה), גילוי דעת (סא, סח), שו"ת דברי חכמים (יורה-דעה לו), שו"ת ציץ אליעזר (ה, כה פרק לו), לקוטי פנחס (שה, סק"י), בספר רץ כצבי (ב עמוד רו) ובצינוני הלכתא (עמוד א'שט) בסוף הלכתא מאורייתא. וע"ע בספר אוצר פדיון הבן (א עמוד קסט), בספר חבל נחלתו (ח, כו), בספר אלה דברי הברית לגר"א שלינגר (עמוד תלד) ובספר רץ כצבי (עניני נשים בהלכה א, טז).

העולה לדינא: אשה כהנת אינה יכולה לפדות בפדיון הבן, וצריך דווקא כהן זכר לפדיון. (עכ"ל).

מאת הרה"ר ג' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א - מו"צ בק"ק קראלי

יש לעיין האם אשה כהנת יכולה לפדות בפדיון הבן, או דצריך דווקא כהן.

והגאון הנפלא רבי אלחנן פרינץ שליט"א בעל "אבני דרך" כתב בזה תשובה ערוכה בטוב טעם, חה לשוננו: נראה דצריך דווקא כהן זכר לפדיון, ואבאר.

הגמרא במסכת קידושין (ח, א) אומרת: "כי הא דרב כהנא שקיל סודרא מבי פדיון הבן אמר ליה לדידי חזי לי חמש סלעים". והקשו התוספות (ד"ה 'רב כהנא שקיל סודרא בפדיון הבן') "משמע הכא דרב כהנא היה כהן ותימה דבסוף אלו עוברין (פסחים מט, א) משמע דלא היה כהן דקאמר אי לאו דנסיבי כהנתא לא גלאי". ותרצו התוספות שני תירוצים: "וי"ל דתרי רב כהנא הווי אי נמי י"ל דבשביל אשתו היה לוקח כדאשכחן בפרק הזרוע (חולין קלב, א) רב כהנא אכל בשביל אשתו" (כתירוץ הראשון כתבו התוספות ר"ד והמאירי).

לפי התירוץ השני בתוספות עולה דאשה יכולה לפדות, דהרי רב כהנא לקח את חמש הסלעים לאשתו. וע"פ הגמרא בחולין עולה דדינה של כהנת ושל בעלה הישראלית כדן כהן ממש (לגבי מתנות כהונה, וה"ה חמשת הסלעים של הפדיון). וכן הובא בתוספות בפסחים (מט, א ד"ה 'אמר רב כהנא'). וע"ע בתוספות סוטה (כג, ב ד"ה 'כהן') שהביא ע"פ הירושלמי (סוטה ג, ג) דאמרינן גם כהנת, ולא אמרינן בנים ולא בנות כשנאמר "אהרן ובניו". וכן פסק מהר"י איגרא (מנהגי מהר"ש תנג). וכן הזכיר זאת בשו"ת חתם סופר (יורה-דעה שא). ועיין בדבריו דכתב דהיכא שאין כהן ביום הפדיון ויש כהנת (ואינו רוצה להשהות המצווה), אזי יתן ביומו לכהנת בלא ברכה, ויהיו הסלעים כמתנה שאינו מתכוין לצאת אלא אם לא ימצא כהן. ואם ימצא אח"כ כהן יחזור ויפדה בברכה כראוי (כלומר, יעשה תנאי). וכן העלו כח"ס היעב"ץ בסידורו (הלכות פדיון בכור אות כו) ושו"ת משנה הלכות (ה, ר). ועיין בספר שלמי שמחה (עמוד תקצא) דכתב "רבינו (הגרש"א) הורה בזה, דאין לפדות בקטן, אלא דומיא דכהנת על תנאי ושלא בברכה". וע"ע בספר פדיון נפש (א, סק"ז).

נציין כי הרמב"ם בפירוש המשנה (חולין י, ד) כתב לגבי מתנות בהמה: "ודע כי המתנות הללו מוכרן הכהן או נותנן במתנה למי שירצה... והן נתנות גם לכהנת, והבעל אוכל בשביל אשתו אם היתה כהנת". וע"ע בריטב"א (חולין קלא, ב) דכתב: "עולא יהיב מתנות לכהנתא. דקסבר כהן ואפילו כהנת והלכתא כוותיה, ורב כהנא ואמוראי אכלו בשביל נשותיהן שהיו כהנות". וכן העלו בה"ג (סט. עג) והראבי"ה (תשובות וביאורי סוגיות סי' אלף קכה). וע"ע בים של שלמה (חולין י, ו) ובשו"ת דעת כהן (קפז).

אולם הפני יהושע (קידושין ח) כתב על דברי התוספות "לא מצאתי להם חבר בזה". וכן העלה הרמב"ם (הלכות ביכורים א, י) דלא מועיל כהנת לפדיון, ואלו דבריו: "וכן פדיון הבן לזכרי כהונה שכן נאמר בו (במדבר ג, מח) ונתת הכסף לאהרן ולבניו ופטר חמור לזכרי כהונה שדין הבכורות כולן שוה לזכרים ולא לנקבות". וע"ע בדבריו שם בפרק יא (הלכה ה) "הפודה את בנו... נותן הפדיון לכהן" (ולא לכהנת). וכן העלה גם הרא"ש (בתשובותיו כלל מט, ג) וכן בהלכות פדיון בכור הנמצא בסוף מסכת בכורות סי' ד): "ואין ליתן לכהנת בכור בהמה ולא פדיון הבן", ועיי"ש שלמד זאת דאמרינן "אהרן ובניו", דווקא זכרים, ועיין בגמרא בחולין (קלב, א) הדנה בזה (ע"ע בזה ברבינו בחיי ויקרא ו, טז).

דין זה שאין כהנת יכולה לפדות הובא בראשונים רבים. ואזכיר בזה דגם בשו"ת הרשב"א (א, תתלו) הביא זאת בשם המהר"ם מרוטנבורג (שכט) שאין כהנת יכולה לפדות, חו לשוננו:

ומורי הר"ם שיחיה נשאל אם יכולין ליתן לכהנת בכור לפדותו? והשיב

לזכר עולם יהיה צדיק

הרה"ק שלמה ב"ר מרדכי זי"ע
מזועהיל
נלבע כו אייר - יסוד שביסוד
ת. נ. צ. ב. ה.

לזכר עולם יהיה צדיק

רבינו הגדול
הגה"ק יצחק צבי משה זי"ע
בן רבינו אביגדור מוזס זצ"ל
מקראלי

נלב"ע ד' טבת תשעט
זכותו יגן עלינו ועכ"א
ת. נ. צ. ב. ה.

לז"נ

הגאון שמחה הכהן קוק זצ"ל
גאב"ד רחובות
נלב"ע כג אייר תשפ"ב
ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת

הגה"צ משה וועבר זצוק"ל
בהרה"צ מרדכי זצ"ל
נלבע יב כסלו תשפא
ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת

מרת בריינדל ע"ה
בת הר"ר יהודה מנחם ז"ל
נלב"ע יא שבט תשפ"ב
ת. נ. צ. ב. ה.